

Roll No.....

Total No. of Pages : 7

Total No. of Questions : 28

पूर्वमध्यमा द्वितीयखण्ड (10वीं) वार्षिक परीक्षा 2025-26

विषय कोड : 1011

वेदः (परम्परागत)

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देशः — सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।

1. उचितविकल्पं चित्वा लिखत—

6×1=6

(क) वेदाधिष्ठात्री देवी का ?

(1) गायत्री

(2) रमा

(3) पार्वती

(4) गौरी

(ख) ब्राह्मण भागस्य मुख्य प्रतिपादित विषयः कः ?

(1) यज्ञः

(2) उपासना

(3) कर्म

(4) संस्कारः

(ग) वेदाङ्गानि भवन्ति :

(1) पञ्च

(2) षड्

(3) सप्त

(4) अष्ट

(घ) एकादशाध्याये मन्त्राः सन्ति :

(1) एकाशीतिः

(2) द्वयशीतिः

(3) त्रयशीतिः

(4) पञ्चाशीतिः

(ङ) वेदोः सन्ति :

(1) 5

(2) 4

(3) 6

(4) 18

(च) शुक्लयजुर्वेदे सन्ति :

(1) श्लोकाः

(2) यन्त्राः

(3) मन्त्राः

(4) आख्यायिकाः

2. रिक्तस्थानानि पूरयत—

6×1=6

(गणपति आवाहनमन्त्रः, उतोत; बुधग्रहावाहनमन्त्रः, दूर्वामन्त्रः, व्याकरणम्, धनुर्वेदः)

(क) नमस्तैरुद्द्रमन्यव ऽइषवे नमः।

(ख) नमो गणेश्यो रूपेभ्यश्चवो नमः।

(ग) उद्बुद्धय स्वाने यजमानश्चसीदत।

(घ) काण्डात्काण्डात् शतेन च।

(ङ) वेदस्य मुखम्।

(च) यजुर्वेदस्य उपवेदः।

3.

यथायोग्यं योजयत—

6×1=6

(क)	ब्रह्मयज्ञानम्	—	गंधस्य मन्त्रः।
(ख)	त्वाङ्गन्धर्वा	—	ब्रह्मावाहन मन्त्रः
(ग)	पुनन्तुमादेवजनाः	—	समवर्तताग्रे।
(घ)	हिरण्यगर्भः	—	पुनन्तुमनसाधियः।
(ङ)	आशुः शिशानो	—	क्षत्रस्य नाभिरसि।
(च)	क्षत्रस्य योनिरसि	—	नन्दावाहन मन्त्रः।

4. सत्यासत्यं लिखत —

7×1=7

(क)	‘सुजातोऽज्ज्योतिषा।’ अयं मन्त्रः एकादशाध्यायस्य मन्त्रः अस्ति।	(सत्यम्/असत्यम्)
(ख)	‘नमोस्तु सर्पेभ्यो’ अयं मन्त्रः सर्पस्य मन्त्रः अस्ति।	(सत्यम्/असत्यम्)
(ग)	‘ॐ नमस्तेरुद्रमन्यव’ अयं मन्त्रः शिवस्य मन्त्रः नास्ति।	(सत्यम्/असत्यम्)
(घ)	‘ॐ व्वाजश्चमे’ अयं मन्त्रः अष्टादशाध्यायस्य प्रथमः मन्त्रः अस्ति।	(सत्यम्/असत्यम्)
(ङ)	विश्वसाहित्यस्य प्राचीनतमः ग्रन्थः (वेदः) ऋग्वेदः अस्ति।	(सत्यम्/असत्यम्)
(च)	माध्यन्दिन शाखायां अध्यायाः न सन्ति।	(सत्यम्/असत्यम्)
(छ)	शुक्लयजुर्वेदः पद्यात्मकः अस्ति।	(सत्यम्/असत्यम्)

5. एकपदेन उत्तरं लिखत :

7×1=7

(क)	विद्वांसः वेदं कस्मिन् रूपं मन्यन्ते ?
(ख)	शतपथ ब्राह्मणस्य रचयिता कः ?
(ग)	‘नमः शम्भवाययच’ अयं मन्त्रः कस्मिन्नध्याये विहितः ?
(घ)	‘चतस्रश्चमे’ अयं मन्त्रः कस्मिन्नध्याये अस्ति ?
(ङ)	शिवसङ्कल्पसूक्तं कस्य वेदस्य वर्तते ?
(च)	एकोनविंशत्यध्याये मन्त्राः सन्ति।
(छ)	वेद शब्दस्य अर्थः कः ?

6. के चत्वारः वेदाः ? 2
7. 'महीदद्यौः पृथिवीचन' मन्त्रं पूरयेत्। 2
8. 'येतीर्थानिष्प्रचरन्ति' इति मन्त्रः प्रपूर्यताम्। 2
9. माध्यन्दिन शाखा—यजुर्वेदस्य, ऋग्वेदस्य सामवेदस्यास्ति। 2
10. शुक्लयजुर्वेदस्य प्रतिपाद्यविषयः कोऽस्ति ? तस्य विषये पंच शब्दान् लिखत। 2
11. विंशत्यध्याये कतिमन्त्राः सन्ति ? अन्तिम पदस्य आदि पदं लिखन्तु। 2
12. असतो मा सद्गमय। तमसो मा ज्योतिर्गमय। अयं मन्त्रः कुत्र विद्यते ? लिखितपदानां भावार्थोऽपि लेख्यः। 2
13. वाजसनेयी संहितायां कति मन्त्राः सन्ति ? अंकेषु शब्देषु च लिखत। 2
14. नमोऽस्तु सर्पेभ्योयेकेच पृथिवीमनु। अयं मन्त्रः कस्मिन्नध्याये विहितः ? प्रश्ने लिखितस्य पदस्य स्वरलेखं कुरुत। 2
15. आदिवेदः कः ? प्रथममण्डलस्य प्रथम सूक्तस्य नाम लिखत। 2
16. 'अन्नन्नस्यनोदेह्यनमीवस्य' मन्त्रं पूरयेत्। 3

अथवा

'परिवाजपतिः कविरग्नि' मन्त्रं पूरयेत्।

17. 'बोवःशिवतमोरसस्तस्य' मंत्रं पूरयेत्।

3

अथवा

एकाध्यायस्य आदि मंत्रं लिखत।

18. 'काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ति' मंत्रं पूरयेत्।

3

अथवा

'अग्निर्मूर्द्धादिपः' मंत्रं पूरयेत्।

19. 'बेभूतानामधिपतये' मंत्रं पूरयेत्।

-3

अथवा

नमोस्तु रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्नमिषवः । अयं मंत्रः कस्मिन्ध्याये विहितः ? प्रश्ने लिखितस्य पदस्य स्वरोल्लेखं कुरुत।

20. 'प्राणश्चमेपानश्चमे' मंत्रं पूरयेत्।

3

अथवा

'पयःपृथिव्याम्ययओषधी' मंत्रं पूरयेत्।

21. विंशोऽध्यायस्य आदिमंत्रं लिखत।

3

अथवा

विंशोऽध्यायस्य अन्तिमं मंत्रं लिखत।

22. ऊर्ध्वऽरुषुणऽरुतये तिष्ठा देवोन सविता । अयं मंत्रः कस्मिन्नध्याये विहितः ? मंत्रमिमं प्रपूर्य स्वरोल्लेखं कुरुत । 4

अथवा

शुक्लयजुर्वेदस्य पाठ्यक्रमानुसारं कण्ठस्थीकृतौ द्वौ मन्त्रौ सस्वरौ लेख्यौ ।

23. 'मानस्तोके । तनयेमानआयुषि' मंत्रमिमं सम्पूर्य स्वरोल्लेखं कुरुत । 4

अथवा

'परितेधन्वनोहेतुरस्मान्' मंत्रमिमं सम्पूर्य स्वरोल्लेखं कुरुत ।

24. पारस्करगृह्य सूत्रानुसारेण मानव जीवने कति संस्काराः भवन्ति ? एकस्य सविस्तरं वर्णनं कुरुत । 4

अथवा

षोडशाध्यायस्य कौ अपि मन्त्रौ द्वौ लेख्यौ ।

25. कस्यापि एकस्य धर्मसूत्रस्य वर्णनं कुरुत । 4

अथवा

'पुनन्तुमादेवजनाः' मन्त्रं सम्पूर्य व्याख्यां कुरुत ।

26. वेदानां नामानि उल्लिख्य कस्यापि एकस्य सविस्तरं वर्णनं कुरुत । 4

अथवा

अष्टादशाध्यायस्य प्रश्नपत्रे समागतान् मन्त्रान् विहाय मन्त्रद्वयं लिखत ।

27. वेदानां महत्त्वं इति विषये शतं शब्देषु निबन्धं लिखत।

5

अथवा

‘व्वसवस्त्वा धूपयन्तु गायत्रेण’ मंत्रमिमं सम्पूर्य स्वरोल्लेखं कुरुत।

28. शुक्लयजुर्वेदे पर्यावरणं इत्यस्मिन् विषये शतशब्देषु निबन्धं लिखत।

5

अथवा

गायत्रीमंत्रे कति वर्णाः सन्ति ? कति पदाश्च सन्ति ? क्रमेण लिखत।